

MARKÉTA PITROVÁ A KOL.

Postlisabonské procesy v Evropské unii

International Institute of Political Science
of Masaryk University

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity

muni
PRESS

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
MEZINÁRODNÍ POLITOLOGICKÝ ÚSTAV

—

EDIČNÍ ŘADA MONOGRAFIE
SVAZEK Č. 59

muni
PRESS

POSTLISABONSKÉ PROCESY V EVROPSKÉ UNII

MARKÉTA PITROVÁ A KOL.

Masarykova univerzita
Fakulta sociálních studií
Mezinárodní politologický ústav
Brno 2014

Konrad
Adenauer
Stiftung

Publikace vychází s finanční podporou
Konrad-Adenauer-Stiftung, zastoupení v Praze

Aktuální otázky evropské a mezinárodní politiky II (MUNI/A/0898/2013)

Vědecká redakce Masarykovy univerzity:

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc.
Mgr. Iva Zlatušková
Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.
Mgr. Michaela Hanousková
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.
Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.
prof. PhDr. Petr Macek, CSc.
PhDr. Alena Mizerová
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.
Mgr. David Povolný
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.
prof. RNDr. David Trunec, CSc.
prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.
prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

Recenzenti: JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc.
doc. Mgr. Ing. Petr Kratochvíl, Ph.D.

Na obálce: Lisabonský přístav na portugalských kachličkách *azulejos*.

© 2014 Masarykova univerzita
© 2014 Markéta Pitrová a kol.

ISBN 978-80-210-7777-5
ISBN 978-80-210-7780-5 (online : pdf)

OBSAH

Seznam tabulek, boxů, grafů a schémat 11

Seznam použitých zkratk.....13

ÚVOD.....15

MARKÉTA PITROVÁ, HUBERT SMEKAL

1. ZMĚNY SMLUV A JEJICH SPECIFIKA 21

1.1 Lisabonská smlouva reformou v přístupu 21

1.2 Proces revize smluv a aktuální možnosti změny smluv 23

1.2.1 Suverenita jako proměňující se faktor 23

1.2.2 Mechanismus revize smlouvy v minulosti a dnes 24

1.2.3 Lisabonský model revize smluv.....27

1.2.4 Fenomén výjimek 35

1.3 Lisabonské jednání: postup a výsledek.....36

1.3.1 Proces přijímání Lisabonské smlouvy 36

1.3.2 Irské referendum a řešení 42

1.3.3 Dodatečná žádost ČR o výjimku.....47

1.3.4 Zhodnocení lisabonské bitvy o výjimky 50

1.4 Vyšší flexibilita smluv.....53

IVO POSPÍŠIL, KATARÍNA ŠIPULOVÁ

2. EVROPSKÝ KONSTITUCIONALISMUS 57

2.1 Ústavní a Lisabonská smlouva jako ústavní milníky?.....57

2.2 Evropská unie jako (nedokonalý) ústavní systém 59

2.2.1 Evropský konstitucionalismus v kontextu
integračních paradigmat aneb ten „třetí vzadu“ 59

2.2.2 Podstata konstitucionalismu netkví pouze
v „designu“ institucí 60

2.3	Přehled teorií evropského konstitucionalismu	61
2.3.1	Nová narace počátků	61
2.3.2	Konstitucionalismus po Maastrichtu	64
2.3.3	Diskuse nad Ústavní smlouvou a Lisabonem: císařovy nové šaty?	65
2.4	Přehled přístupů k evropskému ústavnímu právu: mezi konfliktem, tolerancí a synkrezí.....	70
2.5	Role soudnictví v procesu konstitucionalizace EU	74
2.5.1	Spor o klíčové aktéry integrace.....	74
2.5.2	Když soudy vedou dialogy, vznikají ságy	76
2.5.3	Soudní střety: skutečně jde o pluralismus?	78
2.6	Evropský konstitucionalismus jako možné východisko z integrační krize?	81

HUBERT SMEKAL

3. EVROPSKÁ UNIE A LIDSKÁ PRÁVA

PO LISABONSKÉ SMLOUVĚ	83
3.1 Lisabonský posun v oblasti lidských práv.....	83
3.2 Lidská práva v Evropské unii.....	85
3.3 Listina základních práv EU	89
3.3.1 Listina základních práv EU před Lisabonskou smlouvou	89
3.3.2 Listina základních práv EU po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost	92
3.3.3 Unijní dohled nad ochranou lidských práv ve vnitrostátních záležitostech.....	96
3.4 Evropská unie a Evropská úmluva o lidských právech.....	99
3.4.1 Teoretické pozadí přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o lidských právech	99
3.4.2 Historické pozadí přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o lidských právech	101
3.4.3 Cesta k přistoupení EU k Evropské úmluvě o lidských právech	105
3.4.4 Jak dál?.....	112
3.5 Nástrahy za dveřmi.....	114

RADANA KUBOVÁ, MARKÉTA PITROVÁ

4. REFORMA KOMITOLOGIE: ZMĚNA ROZHODOVÁNÍ V EU.....	117
4.1 Fenomén komitologie	117
4.1.1 Ukotvení v legislativním procesu EU	119
4.2 Proměny komitologie.....	121
4.2.1 Zrod výborů a klíčové reformy.....	122
4.2.2 Výbory a jejich činnost.....	127
4.2.3 Kritika komitologie.....	128
4.2.4 Zlom po přijetí Lisabonské smlouvy	130
4.3 Charakteristika „postkomitologického systému“	132
4.3.1 Delegované akty	132
4.3.2 Prováděcí akty	135
4.3.3 Aplikační dilema	139
4.3.4 Meziinstitucionální poměrování sil	141
4.4 Transparentnost komitologie a evropský lobbying	143
4.5 Hodnocení reformy a budoucí vývoj.....	148

TOMÁŠ MANOSOGLU, MARKÉTA PITROVÁ

5. EVROPSKÁ OBČANSKÁ INICIATIVA	151
5.1 Nový instrument participativní demokracie.....	151
5.1.1 Vytvoření občanské iniciativy.....	152
5.1.2 Motivy a význam občanské iniciativy.....	152
5.1.3 Ukotvení v evropském právu.....	155
5.1.4 Charakter iniciativ	158
5.2 Geneze a fungování občanské iniciativy	162
5.2.1 Parametry nastavení iniciativ.....	162
5.2.2 Praktický postup při předložení evropské iniciativy Komisi	164
5.2.3 Analýza nastavení občanské iniciativy	169
5.3 Evropská občanská iniciativa: první praxe	173
5.3.1 Členění iniciativ	174
5.3.2 Reakce EK na uzavřené iniciativy	178
5.4 Užívaný a akceptovaný instrument?.....	182

ZDENĚK SYCHRA

6. EMU REVISITED: PROMĚNA SYSTÉMU VLÁDnutí V HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNII.....	185
6.1 Měnová unie a evropská dluhová krize	185
6.2 Posílení mezivládních prvků a „nová“ metoda rozhodování	188
6.2.1 Evropská rada v centru dění	190
6.2.2 Oslabení nadnárodních institucí?	194
6.3 Transformace eurozóny a revaluace projektu	197
6.3.1 Fiskální suverenita a nové sdílení rizika	197
6.4 Externalizace evropského práva: uvnitř i vně EU	200
6.4.1 Unikátní nástroje v mimořádné situaci.....	200
6.4.2 Fenomén „no bail out“	203
6.4.3 Nesystémová řešení a jejich důsledky.....	205
6.5 Otázka legitimacy nového vládnutí	207
6.5.1 Deparlamentarizace.....	208
6.5.2 Asymetrie	210
6.5.3 Depolitizace	212
6.6 Dopady změn na fungování eurozóny a řízení EU	213

LENKA KOVÁČOVÁ, PETRA KUCHYŇKOVÁ

7. EU JAKO GLOBÁLNÍ AKTÉR PO LISABONU: PROBLÉMY KOHERENCE V OBLASTI SPOLEČNÉ ZAHRAŇIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY	215
7.1 EU jako subjekt globálních mezinárodních vztahů	215
7.1.1 Problematika vertikální, horizontální a institucionální koherence	217
7.2 Lisabonská smlouva: Klíčové změny z hlediska institucionální koherence v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky.....	220
7.2.1 Otázka koherence a role vysoké představitelky pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.....	220
7.2.2 Evropská služba pro vnější činnost – nástroj vnitřní i vnější koherence?.....	225
7.3 Další perspektivy a problémy společné zahraniční a bezpečnostní politiky ve světle lisabonské revize.....	250

PETRA KUCHYŇKOVÁ, ZDENĚK SYCHRA

8. EU JAKO REGIONÁLNÍ AKTÉR:

ZA HRANICE ROZŠÍŘOVÁNÍ UNIE 257

- 8.1 Kandidáti a partnerské země: dvě odlišné entity? 257
- 8.2 EU jako regionální aktér 258
- 8.3 Politika rozšiřování EU (nejen) po Lisabonské smlouvě 264
  - 8.3.1 Kvalitativní proměna rozšiřovacího procesu.....265
  - 8.3.2 Posuny v proceduře vstupu 268
  - 8.3.3 Kondicionalita jako klíčový faktor
rozšiřovacího procesu 270
  - 8.3.4 Absorpční kapacita EU 275
- 8.4 Sousedská politika a její východní dimenze 277
  - 8.4.1 EU a její sousedství.....277
  - 8.4.2 Diferenciace sousedské politiky a vznik
Východního partnerství.....280
  - 8.4.3 Proměny politiky sousedství a program Východního
partnerství v kontextu událostí let 2009–2014 284
- 8.5 Faktory ovlivňující vývoj sousedské politiky
a programu Východní partnerství po roce 2009.....294
- 8.6 Strukturální podobnosti a předpoklady dalšího vývoje 297

VRATISLAV HAVLÍK, PAVLÍNA JANEBOVÁ

9. FENOMÉN NĚMECKA V EU..... 301

- 9.1 Německo jako lídr EU? 301
  - 9.1.1 Lídrovství jako pojem 302
- 9.2 Německé aktivity v postlisabonském období.....306
  - 9.2.1 Finanční záchrana Řecka 306
  - 9.2.2 Návrhy opatření k řešení eurokrize 311
  - 9.2.3 Německo jako jediný lídr? 315
- 9.3 Německo v EU 2010–2014: upevnění pozice lídra? 318

ZÁVĚR 323

Seznam literatury.....	329
Summary	359
O autorech.....	373
Jmenný rejstřík.....	377

SEZNAM TABULEK, BOXŮ, GRAFŮ A SCHÉMÁT

Tabulka 1: Základní charakteristika mechanismů revize smlouvy po LS	28
Tabulka 2: Aktuální stav výjimek dle Lisabonské smlouvy	39
Tabulka 3: Dopad specifických ujednání Lisabonské smlouvy	52
Tabulka 4: Definování pojmů spojených s vymezováním postojů členských zemí	55
Tabulka 5: Klíčoví aktéři právní integrace z pohledu konstitucionalizace EU	75
Tabulka 6: Postoje členských zemí k posudku Soudního dvora 2/94. ...	104
Tabulka 7: Přehled reformních milníků	121
Tabulka 8: Zjednodušené schéma přijímání prováděcích a delegovaných aktů	131
Tabulka 9: Činnost komitologických výborů v letech 2010–2012	136
Tabulka 10: Přehled iniciativ (do září 2014)	158
Tabulka 11: Postoj iniciativ k nastavení systému	170
Tabulka 12: Parametry občanských iniciativ dle zkoumaných zájmů ...	171
Tabulka 13: Finanční podpora prvního kola iniciativ (listopad 2013) ..	174
Tabulka 14: Přehled nových nástrojů v HMU	192
Tabulka 15: Proměna kompetencí Komise v ekonomickém vládnutí v HMU	195
Tabulka 16: Kandidáti a potenciální kandidáti na vstup do EU (stav k 1. 11. 2014)	268
Box 1: Klíčová lidskoprávní ustanovení SEU (ve znění Lisabonské smlouvy)	88
Box 2a: Hodnoty, společné znaky a cíle EU	95
Box 2b: Srovnání hlav Listin	96
Box 3: Sankční mechanismus porušení hodnot EU	98
Box 4: Typy komitologických procedur do přijetí Lisabonské smlouvy	125
Box 5: Komitologické procedury po roce 2011	137

Box 6: Odvolací výbor	139
Box 7: Znázornění rozdílů mezi delegovanými a prováděcími akty na příkladu Evropské občanské iniciativy	140
Box 8: Definice občanské iniciativy dle Lisabonské smlouvy	156
Box 9: Hlavní parametry občanské iniciativy.....	157
Box 10: Příklad prováděcí dokumentace iniciativy v ČR	165
Box 11: Vysoký představitel jako garant institucionální a vertikální koherence SZBP dle primárního práva	223
Box 12: EEAS v Lisabonské smlouvě	228
Box 13: Výsledek vyjednávání o rozdělení kompetencí v rámci Rozhodnutí Rady o organizaci a fungování EEAS	232
Box 14: Úkoly a cíle EEAS	235
Box 15: Organizační nastavení, struktura a nástroje EEAS.....	238
Box 16: Řešení personální problematiky v Rozhodnutí Rady o organizaci a fungování EEAS	242
Box 17: Unijní delegace v Rozhodnutí Rady o organizaci a fungování EEAS	243
Box 18: Zakotvení hodnot a cílů, na nichž je založená EU, v primárním právu	260
Box 19: Sousedská politika EU v primárním právu	261
Box 20: Formální nastavení mechanismu vstupu do EU.....	269
Box 21: Východní partnerství: cíle a nástroje	283
Box 22: Cíle Východního partnerství do roku 2015	289
Box 23: Možnosti a limity fungování Východního partnerství: případ Ukrajiny.....	291
Box 24: Přehled podmínek, které by měl naplňovat ideální lídr	304
Box 25: Polský „obrat“ vůči postavení Německa v EU.....	312
Box 26: Německo jako lídr EU?.....	319
Graf 1: Zhodnocení občanské iniciativy v EU jako nástroje participativní demokracie	172
Graf 2: Vývoj podpory dalšího rozšiřování občany EU	276
Schéma 1: Roviny jednání v IGC a frekvence jejich zasedání.....	26
Schéma 2: Kategorizace nových nástrojů v HMU	201

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- BEUC – Evropská organizace spotřebitelů
COREPER – Committee of Permanent Representatives
ČR – Česká republika
DCFTA – Prohloubená a komplexní zóna volného obchodu
DG – Directorate-General/Generální ředitelství
DG DEV – Generální ředitelství pro rozvoj
DG ECHO – Generální ředitelství pro humanitární pomoc
DG TRADE – Generální ředitelství pro obchod
DG RELEX – Generální ředitelství pro vnější vztahy
EBOP – Evropská bezpečnostní a obranná politika
ECB – Evropská centrální banka
EDA – Evropská obranná agentura
EEAS – European External Action Service/Evropská služba pro vnější činnost
EFSF – Evropský nástroj finanční stability
EFSM – Evropský mechanismus finanční stabilizace
EFTA – European Free Trade Agreement/Evropské sdružení volného obchodu
EHS – Evropské hospodářské společenství
EHSV – Evropský hospodářský a sociální výbor
EK – Evropská komise
ENPI – European Neighbourhood and Partnership Instrument
EOI/ECI – Evropská občanská iniciativa/European Citizens' Initiative
EP – Evropský parlament
ER – Evropská rada
ES – Evropská společenství
ESM – Evropský stabilizační mechanismus
ESP – Evropská sousedská politika
ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli
EU – Evropská unie
EUMS – Vojenský štáb EU
EuropeAid – Úřad pro spolupráci a pomoc EuropeAid

- EUSR – European Union Special Representative/Zvláštní zástupce Evropské unie
- FAO – Organizace pro výživu a zemědělství
- GMO – Geneticky modifikovaný organismus
- HMU – Hospodářská a měnová unie
- IBM – Program pro integrovanou správu hranic
- ICTY – Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
- IGC – Intergovernmental Conference/Mezivládní konference
- IIEA – Institute of International and European Affairs
- IPA – Jednotný finanční nástroj pro předvstupní pomoc
- JEA – Jednotný evropský akt
- LS – Lisabonská smlouva
- LTRO – Longer Term Refinancing Operations
- MMF – Mezinárodní měnový fond
- MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky
- NGO – nevládní organizace
- OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
- OMT – Outright Monetary Transactions
- OSN – Organizace spojených národů
- OSS – Open Source Software
- PACE – Parliamentary Assembly of the Council of Europe/
Parlamentní shromáždění Rady Evropy
- PCA – Partnership and Cooperation Agreement
- PCRM – Strana komunistů Moldavské republiky
- PSC – Politický a bezpečnostní výbor
- QMV – Qualified Majority Voting/Hlasování kvalifikovanou většinou
- RQMV – Reversed QMV/Obrácená kvalifikovaná většina
- SBOP – Společná bezpečnostní a obranná politika
- SD – Soudní dvůr
- SFEU – Smlouva o fungování EU
- SMP – Securities Market Programme
- SZBP – Společná zahraniční a bezpečnostní politika
- USA – Spojené státy americké
- WTO – World Trade Organization/Světová obchodní organizace

ÚVOD

Lisabonská smlouva je bezesporu předělem v evropské integraci. Smlouva představuje mezník především díky procesu svého přijímání. Je vyvrcholením dlouhodobých snah o prosazení integrační vize, kterou se nejdříve nepodařilo prezentovat v podobě Ústavní smlouvy a až následně spatřila světlo světa jako Lisabonská smlouva. Mnohé ze změn uvnitř smlouvy mají své kořeny již v zasedání Konventu v roce 2003, a z tohoto hlediska některé položky skutečné novinky nepředstavují. Délka jejich projednávání a opakované modifikace nicméně neubírají nic na významu institucionální reformy pro chod EU. Prosazení Lisabonské smlouvy z hlediska procesu, nicméně i obsahu, zákonitě musí pro každého badatele v oblasti evropských studií ztělesňovat výzvu. Podobně smlouva zapůsobila i na autorský kolektiv z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, kde se evropská studia jako disciplína rozvíjejí od roku 2002.

Cílem badatelského kolektivu katedry mezinárodních vztahů a evropských studií nebylo připravit text uceleně popisující proces vzniku Lisabonské smlouvy a ani publikaci, která by smlouvu popisovala vyčerpávajícím způsobem jako celek. Idea byla spíše vybrat nejvýznamnější procesy, změny a nastavení a zabývat se jimi do většího detailu. Zjistit, zda novinky a dílčí modifikace ustanovení primárního práva EU řeší nastolené výzvy. Pozornost se proto přirozeně soustředila nikoliv pouze na smlouvu samotnou, ale především na vývoj agendy po instalaci změn. Centrální motiv a otázka knihy tedy zní: potvrdilo se v postlisabonském období, že vybrané změny primárního práva pomáhají EU v dosažení jejích cílů? Lisabonská revize byla politickými elitami prezentována jako nezbytný zásah do primárního práva, právě s ohledem na stanovené integrační cíle. Přirozeně, že pět let od vstupu smlouvy v platnost není možné stanovit definitivní verdikt. Věříme, že je ale v mnohých otázkách možné postihnout vývojové trendy problematiky a upozornit na důsledky. Tento přístup má svá nepopíratelná rizika, především výběr oblastí zájmu. Vymezení témat musí nastat a je pravděpodobné, že vždy bude na diskusi, co ještě zahrnout a co již nikoliv.

Bezpochyby není sporu, že tak rozsáhlá agenda, jakou je poslední komplexní revize primárního práva, vyžaduje buď určitý úhel pohledu,

nebo naopak selektivní přístup. Jak již bylo naznačeno, zvolili jsme selektivní přístup mimo jiné i proto, že navazujeme na předchozí autory, a přinášet byt' do českého prostředí témata již zpracovaná ztrácí svůj smysl. Naším cílem bylo naopak soustředit se na ty položky v post-lisabonském vývoji, kterým se dle našeho názoru nedostalo zasloužené pozornosti. Naším přáním bylo dosáhnout určité vyrovnanosti v analýze témat a do popředí badatelského zájmu posunout ty problémy, které byly zatím opomenuty nebo u nichž nebyly dostatečně diskutovány významné aspekty.

Při vytváření vlastní představy autorského kolektivu o tom, co by mělo být předmětem řešení a co už nikoliv, se nám staly přirozenou inspirací dosavadní výzkumy Lisabonské smlouvy. Při průzkumu publikací, které se pokoušely zpracovat toto téma, zjišťujeme, že postupují několika způsoby. První skupinou jsou komplexní publikace, jako je například právně zaměřená studie Jean Cloude Pirise: *The Lisbon Treaty. A Legal and Political Analysis* z Cambridge University Press (2010), nebo *Lisbon Treaty: Law, Politic and Treaty Reform* od Paula Craiga (2013), vydaná v Oxford University Press, případně *EU Law after Lisbon* od Andream Biondi, Pieta Eeckhouta a Stefanie Ripley z vydavatelství Oxford (2012). Tyto publikace se vyznačují vyčerpávajícím postupem směrem od vzniku smlouvy přes její členění, pravidla až k možnému výhledu vpřed. Nevynechávají žádnou z typických problematik, jako jsou instituce, rozvoj politik a další záležitosti. V jednotlivých oddílech se ale mnohdy nedostávají k dílčím detailům. Specifické postavení v komplexních textech má *The Union after Lisbon. The treaty reform of the EU* od Zoltána Horvátha a Bálinta Ódora z HVG – ORAC (2010). Představuje totiž precizní, nicméně spíše deskriptivní, komparační pokus ve stylu „před“ a „po“ Lisabonu. Druhou skupinou jsou knihy s důrazem na vybraný problém, jako například institucionální rovinu: Finn Laursen (ed.) v knize *The EU's Lisbon Treaty: Institutional Choices and Implementation*, vydané u Ashgate Publishing (2012), nebo kniha stejného autora sledující vznik smlouvy *Making of the EU's Lisbon Treaty: the role of the member states* z nakladatelství Peter Lang (2011). Konečně třetí skupinou jsou publikace, v nichž se autoři snažili vyjmout nejvýznamnější agendy a zcela racionálně rezignovali na jejich komplexní výčet. Příkladem této kategorie je obsáhlá, nicméně ne zcela vyčerpávající kniha *The Treaty of Lisbon and The Future of European Law And Policy*, editovaná Martinem Trybusem, Lucouem Rubinim

z nakladatelství Edward Elgar (2012). Podobně byla pro nás inspirativní také kniha *The Lisbon Treaty. EU Constitutionalism without a Constitutional Treaty* od editorů Stefana Grillera a Jacquese Zillera z vydavatelství Springer (2008).

Inspirací k naší knize nám byly především práce zahraničních autorů. Nemůžeme ale pominout vliv českého prostředí, kde debatám o Lisabonské smlouvě bezesporu kraluje výkladový právní text kolektivu autorů pod vedením Jindřišky Syllové, Lenky Pítrové a Heleny Paldusové s označením *Lisabonská smlouva – komentář*, z nakladatelství C. H. Beck (2010). Uspořádání po Lisabonu sleduje rovněž kniha *Politický a právní rámec evropské integrace* od Ivo Šlosarčíka, vydaná u Wolters Kluwer (2010). Případně od téhož autora s kolektivem kniha *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva* z nakladatelství Grada (2013). Následují dále publikace čistě právního charakteru zachycující EU po Lisabonu jako součást evropského práva. Žádná z publikací na českém trhu ale prozatím nepřistoupila k analýze jiných než institucionálních změn a jiných než klíčových položek a témat. Toto se naše kniha pokouší změnit.

Kniha nepřistupuje ke smlouvě komplexně a může se stát, že položky, které bychom mohli očekávat, tam nejsou, zatímco jiné ano. Příkladem této nerovnoměrnosti je rezignace na reformu předsednictví v EU, otázky hlasování v Radě atd. Podobně jde například o popis změn ve všech bývalých pilířích EU, z nichž vybíráme pouze jeden, a to jen v určité části. Vynechali jsme také některá témata, která do budoucna bezesporu představují významné výzvy. Patří sem otázky vnitřní bezpečnosti, migrační a azylová politika a další aspekty bývalého III. pilíře. Právě posledně zmíněná problematika nás v roce 2015 zaujme svou dynamikou, a zaslouží si proto samostatnou pozornost. Mnohá z témat, která tato publikace zahrnuje, jsou naopak očekávatelná. Pravděpodobně nikoho nepřekvapí, že máme potřebu vyjádřit se ke krizi eurozóny, která má zásadní dopady na celou Unii, nebo ke změnám, které měly EU umožnit hrát významnější úlohu v roli globálního aktéra. Za poměrně typické a současně aktuální lze označit také téma sledující tenkou linii EU ve věci rozšiřování a rozvoje dalších vztahů se svými sousedy. Vzhledem k inkorporování Listiny základních práv do smluvního rámce EU je namístě i kapitola zaměřená na proměnu této agendy v poslední době. Ve všech těchto tématech se kniha snaží doplnit existující a známé závěry o nové poznatky, které

ještě nezazněly a které reflektují postlisabonský vývoj. Kniha zahrnuje ale také fenomény, o nichž se příliš nehovoří, a když, tak pouze v náznacích. Příkladem je hned první kapitola, která sleduje fenomén „výjimek“ z primárního práva a snaží se uspořádat užívanou terminologii. Podobně jako je velikou neznámou řešení irské výjimky při schvalování Lisabonské smlouvy, nediskutuje se příliš ani o důsledcích reformy komitologie. Ta byla ostatně již před reformou smluv agendou velmi málo známou, a to i mezi odborníky evropských studií. Novým prvkem, který jistě bude v budoucnu opakovaně zkoumán, je vytvoření evropské občanské iniciativy, která historicky poprvé umožňuje formalizovaný přenos podnětů směrem od veřejnosti k Evropské komisi. Pojmem diskutovaným spíše v právních kruzích je evropský konstitucionalismus. Sousedství využívané v sofistikované politické rétorice, aniž by byl skutečně definován jeho obsah. A žádoucí je to právě ve vztahu k Lisabonské smlouvě, která představuje i z hlediska formy návrat od „ústavní vize“ ke konceptu klasické mezinárodní smlouvy. Kapitola, která na první pohled nezapadá do smluvní agendy, je závěrečná kapitola o proměně postavení Německa. Vzhledem k cílovému čtenáři a návaznosti na další publikace považujeme za zbytečné věnovat svou pozornost skutečnosti, že velké státy v čele s Německem díky institucionálnímu nastavení změnily razantně své postavení. Předpokládáme, že tato skutečnost, stejně jako další důsledky plynoucí ze změny v definování kvalifikované většiny, je obecně známá. Podobně předpokládáme, že je již známá i role Německa při vyjednávání o smlouvě. Postavení Německa a jeho vnímání partnery uvnitř EU se však zcela zásadně projevilo v období ekonomické krize. Jistě, bylo by možné tímto způsobem pojmout i fenomén dalších velkých zemí. Rozdíl mezi jejich vlivem a německým fenoménem je ovšem stále zásadní, a nelze ho pominout. Ostatně aktuálně probíhající diskuse mezi Velkou Británií a Německem o setrvání Velké Británie v EU trend vzrůstajícího vlivu této země jen potvrzují.

Výběr oblastí zájmu autorského kolektivu naznačuje, že kniha předpokládá čtenáře pokročilého, znalého evropských studií a nejnovějších procesů. Čtenáře, který chce nahlédnout pod povrch obecně prezentovaných parametrů prozatím poslední komplexní smluvní revize EU. Právě proto, že agenda, kterou kniha popisuje, není jednoduchá, je kniha opatřena aparátem, jehož úkolem je četbu usnadnit. Je opatřena jmenným rejstříkem, křížovými odkazy mezi kapitolami, rozsáhlým

poznámkovým aparátem, seznamy příslušenství atd. Pro větší názornost jsou klíčové prvky uváděny do přehledných boxů. Samozřejmostí jsou tabulky, schémata či grafy.¹ Věříme, že předkládaná publikace bude cenným a aktuálním příspěvkem do studia evropské integrace a vzbudí pozornost i v širším okruhu zájemců o problematiku Evropské unie.

---

¹ Poděkování za pečlivou spolupráci patří v této věci především Bc. Michaela Pavlíkové, která dávala rukopisu náležitou formu.